

Δημοσιευμένο στο (πρακτικά) 3^ο Διεθνές συνέδριο των εκπαιδευτικών της ένωσης εκπαιδευτικών μουσικής αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. «Η συμβολή του εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική πράξη, θεωρία και εφαρμογή στη μουσική εκπαίδευση» 8-10 Μαΐου 2009 σελ. 236-240

ISSN 1791-9185

ISBN 987-960-89479-6-2 Copyright © 2009 ΕΕΜΑΠΕ

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Δρ. Ευαγγελία Μανούσου (gellym@gmail.com)

Εκπαιδευτικός, 7^ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου
Μουσαίου 12-14 Π.Φάληρο

Αντώνης Λιοναράκης (alionar@otenet.gr)

Αναπληρωτής Καθηγητής
Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Περίληψη

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι ένα από τα ζητήματα που φαίνεται ότι ενδιαφέρει και απασχολεί την εκπαιδευτική κοινότητα τα τελευταία χρόνια καθώς η δια βίου μάθηση αποτελεί μια βασική αναγκαιότητα και οι ευέλικτες μορφές εφαρμογής της είναι ζητούμενο. Όσο όμως και αν φαίνεται αυτονόητο ότι η εξ αποστάσεως επιμόρφωση είναι μια αναγκαιότητα και πλήθος ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς χρησιμοποιούν τον όρο στα προγράμματα τα οποία οργανώνουν και προβάλλουν, ο σχεδιασμός και η δημιουργία επιμορφωτικών προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι μια επίπονη διαδικασία, η οποία απαιτεί συγκεκριμένες ποιοτικές προδιαγραφές. Ένα από τα ζητήματα πρωτεύουσας σημασίας σε αυτή τη διαδικασία είναι το εκπαιδευτικό υλικό. Η δημιουργία πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της εφαρμογής εξ αποστάσεως κατά συνέπεια ο σχεδιασμός και η δημιουργία του καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ποιότητα της επιμόρφωσης. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται οι βασικοί άξονες σχεδιασμού και δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθώς επίσης και οι σύγχρονες τάσεις δημιουργίας του.

Λέξεις κλειδιά: εξ αποστάσεως επιμόρφωση, εκπαιδευτικό υλικό

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι ένα από τα ζητήματα που απασχολούν διαρκώς την εκπαιδευτική κοινότητα καθώς αποτελεί ένα από τα συχνά σημεία αναφοράς για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, ένα σημαντικό και μόνιμο αίτημα του κλάδου αλλά και ένα σημείο αιχμής με τις

εκπαιδευτικές αρχές (Μπουζάκης, Τζήκας & Ανθόπουλος 2000).

Η ανάγκη σκιαγράφησης των προδιαγραφών του εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οδηγεί σε ορισμένα βασικά ερωτήματα όπως:

- Ποιος όμως είναι ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών;
- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της;

Οι απαντήσεις των ερωτημάτων αυτών προσδιορίζουν και τους βασικούς άξονες οργάνωσης και δομής του εκπαιδευτικού υλικού.

Η επιμόρφωση όπως έχει οριστεί από τους Porter (1975), & Henderson, (1978) (στο Γκότοβος, Μαυρογιώργος & Παπακωνσταντίνου 2000) είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων και των μέτρων που εφαρμόζονται με κύριο σκοπό την ανάπτυξη και καλλιέργεια των ακαδημαϊκών ή επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και πρακτικών των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της θητείας τους.

Βασικές αρχές και παραδοχές σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, είναι ότι η επιμόρφωση:

- προϋποθέτει την ύπαρξη της ακαδημαϊκής μόρφωσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.
- συνδέεται στενά με την προϋπάρχουσα βασική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.
- αποτελεί μια διαδικασία η οποία πραγματοποιείται είτε σε προσωπικό - ατομικό επίπεδο είτε και σε συλλογικό επίπεδο.
- αποσκοπεί στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου σ' όλη τη διάρκεια της ζωής του και πρέπει να θεωρείται

αναπόσπαστο μέρος της επαγγελματικής δραστηριότητας του εκπαιδευτικού δια βίου.

- συμβάλλει στην εξέλιξη των εκπαιδευτικών και στην προσφορά νέων ευκαιριών επαγγελματικής ικανοποίησης.

Βέβαια η επιμόρφωση σε μια πιο ουσιαστική της μορφή, μπορεί να προχωρήσει και πέρα από τις επιστημονικές γνώσεις στα γνωστικά αντικείμενα και στις μεθόδους διδασκαλίας και να συμβάλλει στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, στην ανάλυση των κοινωνικό-ιστορικών πτυχών του ρόλου του εκπαιδευτικού, στις σχέσεις της συνολικής με την εκπαιδευτική πολιτική, στην κοινωνιολογική εξέταση της εκπαίδευσης, της σχέσης μαθητών- εκπαιδευτικών κ.α. (Γρόλλιος, 1998)

Αναζητώντας τα χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα διαπιστώθηκε ότι:

A. Υπάρχουν πολλών ειδών επιμορφώσεις όπως:

- ✓ Εισαγωγική επιμόρφωση
- ✓ Περιοδική επιμόρφωση
- ✓ Σεμιναριακή (ευέλικτες μορφές)

B. Υπάρχουν διάφοροι φορείς υλοποίησης όπως:

- ✓ ΟΕΠΕΚ
- ✓ Π.Ε.Κ.
- ✓ Α.Ε.Ι.
- ✓ Υπ.Ε.Π.Θ.
- ✓ Σχολικοί Σύμβουλοι
- ✓ -Ιδιωτικοί φορείς

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ΟΕΠΕΚ (Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών) αναφέρει στην ιστοσελίδα του http://www.oepk.gr/info_gr.html, ότι έργο του είναι:

- «Ο σχεδιασμός της επιμορφωτικής πολιτικής για τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η υποβολή σχετικών προτάσεων στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων.
- Ο συντονισμός όλων των μορφών και τύπων της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και η εφαρμογή επιμορφωτικών δράσεων.
- Η κατάρτιση επιμορφωτικών προγραμμάτων, τα οποία ύστερα από την έγκριση τους από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υλοποιούνται από τους επιμορφωτικούς φορείς.
- Η ανάθεση επιμορφωτικού έργου σε αρμόδιους φορείς και η εισήγηση στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων για την σύσταση αυτοτελών επιμορφωτικών κέντρων και μονάδων.
- Η κατανομή και η διαχείριση των πόρων που διατίθενται για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Η πιστοποίηση φορέων και τίτλων στον τομέα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών».

Είναι πραγματικά εξαιρετικά ενδιαφέρον το γεγονός ότι υπάρχει η πρόβλεψη για σχεδιασμό της επιμορφωτικής πολιτικής για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ωστόσο δεν στάθηκε δυνατό να βρεθεί και να μελετηθεί αυτός ο σχεδιασμός

ώστε να σχολιαστεί και να ενταχθεί σε αυτόν η εξ αποστάσεως επιμόρφωση. Αντίθετα η εικόνα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα δεν δίνει την εντύπωση μιας διαδικασίας που βασίζεται σ' ένα κεντρικό σχεδιασμό αλλά στην τύχη, ενίοτε στα χρηματοδοτούμενα προγράμματα, στην έμπνευση και τη διάθεση ορισμένων στελεχών.

2. ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση είναι τα τελευταία χρόνια ένας όρος που ακούγεται και υιοθετείται από πολλούς φορείς και ιδρύματα (π.χ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο) με διάφορες, όχι πολλές φορές σαφείς προδιαγραφές. Επιπλέον η δια βίου μάθηση των εκπαιδευτικών θεωρείται πλέον αυτονόητη και έχουν γραφτεί πολλά άρθρα σε πολλούς τομείς σχετικά με αυτή. Ο σχεδιασμός εξ αποστάσεως επιμορφωτικών δράσεων είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, η οποία απαιτεί ένα πολύ προσεκτικό κι αναλυτικό σχεδιασμό όσον αφορά :

- Το Εκπαιδευτικό Υλικό
- Την επικοινωνία
- Τους επιμορφούμενους
- Τους επιμορφωτές
- Τους φορείς

και ζητήματα που σχετίζονται με αυτά.

Ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Holmberg (2002) «καθοδηγεί διδάσκει με το να προκαλεί ανακαλυπτική μάθηση και /ή με το να δίδει ολοκληρωμένες εξηγήσεις με διασαφηνισμένα παραδείγματα, παρέχοντας διαφόρων ειδών ασκήσεις, οι οποίες εδραιώνουν αυτά που ο μαθητής έχει ήδη μάθει και προετοιμάζουν το δρόμο για τη νέα γνώση».

Το βασικό όμως ζήτημα το οποίο αναδεικνύεται συνεχώς και αποτελεί την καρδιά της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, όπως βέβαια και κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας, είναι η μάθηση.

2.1 Μάθηση και διδασκαλία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η διαδικασία της μάθησης είναι το επίκεντρο κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας οργανωμένης ή μη. Για τη διερεύνηση της φύσης της μάθησης έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες οι οποίες συνθέτουν ένα «αχανές πεδίο, γεμάτο κινδύνους και πολυπλοκότητες», (Rogers, 2002: 112). Τα τελευταία χρόνια πολλοί μελετητές (Lewin, Kolb, Freire, Mezirow, Jarvis, Boud κ.ά.) θεωρούν τη μάθηση μια συνεχή διεργασία, η οποία έχει ως βασικό σημείο αναφοράς την επεξεργασία των εμπειριών. Σύμφωνα με τον Jarvis (2004): «Μάθηση είναι η διεργασία του μετασχηματισμού της εμπειρίας σε γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, αξίες, συναισθήματα».

Συνδέοντας τη μάθηση με διδασκαλία αξίζει να σημειώσουμε την παρατήρηση του Holmberg (2002) η οποία επισημαίνει ότι: «Η μάθηση μπορεί να συμβεί χωρίς διδασκαλία και η διδασκαλία χωρίς μάθηση» Η διδασκαλία, έχοντας ως βασικό σκοπό τη μάθηση οφείλει να διευκολύνει τη μάθηση με κάθε τρόπο.

Ωστόσο, όταν διδάσκεται ένα αντικείμενο δε γνωρίζουμε κατά πόσο έχει κατανοηθεί, τι έχει κατανοηθεί και ενδεχομένως να έχει κατανοηθεί κάτι διαφορετικό από αυτό που προσδοκούσαμε από τη διδασκαλία (Loser and Terhartm 1977 στο Holmberg 2002)

Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η επισήμανση του Λιοναράκη (2003) ο οποίος αναφέρει ότι «*Η μάθηση δεν είναι προϊόν, το οποίο μεταφέρεται δια μέσου της διδακτικής πράξης από μία πηγή σε μία άλλη, ή από μία περιοχή σε μία άλλη, ή ακόμα από μία εμπειρική – φιλοσοφική διάσταση σε μία άλλη. ...Η διδακτική πράξη ενισχύει, υποστηρίζει, βοηθά, κεντρίζει, ορίζει, συνθέτει, ερμηνεύει, αντανακλά, τεκμηριώνει, αποδεικνύει, εν τέλει διδάσκει, αλλά αυτόνομα δεν μαθαίνει*».

Συνδέοντας τη διδασκαλία, τη μάθηση και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο Holmberg (2002) αναφέρει ότι «*σκοπός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι να προσφέρει υπηρεσίες διδασκαλίας και μάθησης, με την έννοια να προωθεί τους σκοπούς της εκπαίδευσης, οι οποίοι εμπλέκουν την ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης*».

Η μάθηση αποτελεί το επίκεντρο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η σχέση της με τη διδασκαλία είναι ένα κομβικό ζήτημα το οποίο διερευνάται.

Καθοριστικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ότι «*η διδακτική αλλάζει χέρια και προσανατολισμό και από την ευθύνη του διδάσκοντα περνά στη σφαίρα ευθύνης του διδακτικού υλικού, το οποίο είναι πλέον διαμορφωμένο ως διδακτικό εγχειρίδιο, ανεξάρτητα από το τύπο και τη μορφή που ακολουθεί. Η ευθύνη του διδάσκοντα ως προς τη διδακτική περιορίζεται τυπικά, αλλά συγχρόνως αναβαθμίζεται η εμπλοκή του σε ρόλο συμβουλευτικό, υποστηρικτικό και ενθαρρυντικό προς τον διδασκόμενο. Διατηρεί λοιπόν έναν διαφορετικό μειωμένο, αλλά ανανεωμένο διδακτικό ρόλο και δραστηριοποιείται παράλληλα στο να υποστηρίζει ένα δομημένο διδακτικό υλικό.*» (Λιοναράκης, 2001).

3. ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΕΞ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ο κύριος κορμός της διδασκαλίας στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση πραγματοποιείται μέσω του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο από την οπτική του εκπαιδευμένου (μαθητή) αποτελεί μαθησιακό υλικό, ενώ από την οπτική του διδάσκοντα αποτελεί διδακτικό υλικό. Ο ρόλος λοιπόν, του εκπαιδευτικού υλικού, είναι εξαιρετικά σημαντικός για τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς πρέπει να είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μάθουν αποτελεσματικά από αυτό με όσο το δυνατόν λιγότερη βοήθεια από το διδάσκοντα, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει απουσία του διδάσκοντα. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίνεται έμφαση στη *διδασκαλία* μέσω του εκπαιδευτικού υλικού, στην καθοδήγηση από τους διδάσκοντες (Rowntree, 1998) και στην ενεργοποίηση του ίδιου του εκπαιδευόμενου, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την πρόοδο του (Wedemeyer, 1973, όπ. αναφ. στο Keegan, 2001).

Το εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως

εκπαίδευση και επιμόρφωση είναι ένα ολοκληρωμένο εργαλείο μάθησης, το οποίο καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα της εκπαίδευσης καθώς επιτελεί μια σειρά από λειτουργίες όπως:

- Να παρουσιάζει την πραγματικότητα στους εκπαιδευόμενους μέσα από επιλεγμένο πληροφοριακό υλικό, διαμορφωμένο με τρόπο κατάλληλο που να συμβάλλει στην αυτόνομη, αυτενεργό και ανακαλυπτική μάθηση
- Να παρέχει συγκεκριμένες παιδαγωγικές κατευθύνσεις οργανώνοντας ένα πλούσιο σε ερεθίσματα αλληλεπιδραστικό μαθησιακό περιβάλλον, στο οποίο οι εκπαιδευόμενοι εμπλέκονται ενεργά, μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν.
- Να κινητοποιεί τον εκπαιδευόμενο παρέχοντας συνεχώς κίνητρα για μάθηση, εμπύχωση και ενθάρρυνση.
- Να δίνει τη δυνατότητα μέσα από πολύπλευρες δραστηριότητες να γίνεται σε βάθος εμπέδωση του περιεχομένου.
- Να συμβάλλει συστηματικά στην ανάπτυξη και καλλιέργεια των δεξιοτήτων, οι οποίες είναι απαραίτητες για την εξέλιξη και την ανάπτυξη των εκπαιδευομένων.
- Να εξοικειώνει τους εκπαιδευόμενους με πολύπλευρες διαδικασίες αξιολόγησης.

Είναι φανερό ότι η εκπλήρωση αυτού του πολυδιάστατου και πρωτεύοντα ρόλου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, απαιτεί πολύπλευρες διαδικασίες για το σχεδιασμό και δημιουργία ενός ποιοτικού πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού, ζήτημα που απασχολεί έντονα κάθε οργανισμό που ασχολείται με ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επιμόρφωση (Mena, 1993).

Για τον σωστό σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού, είναι απαραίτητο να απαντηθεί ένα βασικό ερώτημα: «*Για ποιο λόγο είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ειδικό διδακτικό υλικό για εξ αποστάσεως εκπαίδευση;*» (Rowtree 1994). Η απάντηση του ερωτήματος αυτού καθορίζει αφενός το ρόλο του στο κάθε πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης αφετέρου δίνει στοιχεία για τις προδιαγραφές του. Οι βασικές αρχές σχεδιασμού διδακτικού υλικού οποιασδήποτε μορφής και περιεχομένου θα πρέπει να βασίζονται σε μια αναλυτική μορφή ανάπτυξης περιεχομένων μάθησης (Λιοναράκης, 2004).

Προκειμένου όμως να δημιουργηθεί Ε.Υ. βασισμένο στις παρακάτω αρχές είναι απαραίτητο να διερευνηθούν ορισμένα σημαντικά ζητήματα όπως:

- ✓ η ομάδα-στόχος,
- ✓ οι στόχοι,
- ✓ οι μαθησιακές ανάγκες,
- ✓ οι θεωρίες μάθησης,
- ✓ οι μορφές,
- ✓ τα χαρακτηριστικά της δομής,
- ✓ το ύψος κτλ.

Στο πλαίσιο της πολυμορφικής εκπαίδευσης το πολυμορφικό - εκπαιδευτικό υλικό αποτελείται από (Λιοναράκης, 1999):

- ο το κυρίως διδακτικό κείμενο
- ο τα παράλληλα κείμενα (readers)
- ο τον αναλυτικό οδηγό σπουδών και μελέτης
- ο τα βιβλιογραφικά βοηθήματα
- ο τον φάκελο εργασίας των ασκήσεων, δραστηριοτήτων και εργασιών (assignments)
- ο τα οπτικοακουστικά μέσα και τις νέες τεχνολογίες

Καθοριστικής σημασίας αλλά χαρακτηριστικό στοιχείο των εκπαιδευτικών υλικών για εξ αποστάσεως επιμόρφωση είναι οι ασκήσεις-δραστηριότητες οι οποίες (Μπάνου, 2001):

- αλληλεπιδρούν με τον εκπαιδευόμενο εμπλέκοντάς τον ενεργά στη μαθησιακή διεργασία
- αποτελούν το κυριότερο μέσο αυτοαξιολόγησης του όσον αφορά στην πορεία της μάθησής του.

Οι δέσμες δραστηριοτήτων-ασκήσεων επηρεάζουν τη μάθηση και θα πρέπει να διαπερνούν όλο το εύρος του διδακτικού υλικού γιατί βασίζονται στις ήδη αποκτημένες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες του εκπαιδευόμενου του ζητούν να εμπλακεί στη μαθησιακή διεργασία κατά τρόπο βαθύτερο και ουσιαστικότερο. Μέσα από τις δραστηριότητες-ασκήσεις πρέπει να ανατρέξει σε άλλες πηγές εκτός κειμένου, να εξετάσει σημεία του κειμένου πιο εμπεριστατωμένα, να συνδέσει τις προϋπάρχουσες με τις νέες γνώσεις, να περιγράψει, να αναπτύξει, να αναλύσει, να τεκμηριώσει, να συγκρίνει, να σχολιάσει κάποια δεδομένα (Βασάλα, 2003).

Επιπλέον οι ασκήσεις ενεργοποιούν τους εκπαιδευόμενους τους ενημερώνουν για την πρόοδο τους και τους βοηθούν να εντοπίζουν και να καλύπτουν έγκαιρα τυχόν αδυναμίες τους, συμβάλουν στην ενεργητική μάθηση, στην εμπέδωση των γνώσεων, στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησής τους, αφού καλούνται να εφαρμόσουν στην πράξη αυτά που έμαθαν, (Λιοναράκης, 2001, Race, 1999). Ιδιαίτερα οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης είναι σχεδιασμένες με τρόπο που να επιτρέπουν στον εκπαιδευόμενο να ελέγχει την εμπέδωση του υλικού τμηματικά και συνολικά και την αφομοίωση των νέων γνώσεων που απέκτησε με τη μελέτη του.

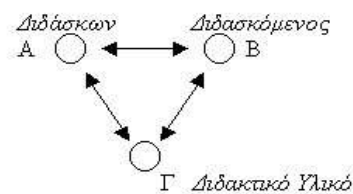
Οι ασκήσεις/δραστηριότητες αποτελούν ένα ευέλικτο τρόπο ώστε να υπάρξει αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευόμενων και του διδακτικού υλικού. Το ίδιο το μαθησιακό υλικό –είτε πρόκειται για πολυμεσικό ψηφιακό, είτε για έντυπο– είναι σκόπιμο να καθοδηγεί το μαθητή, χωρίς να αφήνει περιθώρια αμφιβολιών, και να τον οδηγεί στην κατάκτηση της γνώσης (Lionarakis, 2001):

Σ' ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης ο εκπαιδευόμενος έχει ανάγκη να γνωρίζει αναλυτικά από τα πρώτα στάδια της μελέτης του τη χαρτογράφηση όλου του εκπαιδευτικού προγράμματος στο οποίο θα αναφέρονται αναλυτικά (Λιοναράκης, 2004),:

- ✓ τι πρέπει να κάνει
- ✓ γιατί το κάνει
- ✓ πότε πρέπει να το κάνει
- ✓ πώς να το κάνει και τέλος,
- ✓ αν το έκανε σωστά.

Στόχος κάθε εκπαιδευτικού υλικού εξ αποστάσεως επιμόρφωση είναι να λειτουργήσουν οι εκπαιδευόμενοι αυτόνομα και ανεξάρτητα.

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο εκπαιδευόμενος ενεργοποιείται, εξασκείται και «μαθαίνει πώς να πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μια ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης» με τη βοήθεια και του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο πρέπει να είναι προσανατολισμένο στη μάθηση και στη διδασκαλία (Λιοναράκης, 2001). Στο επόμενο σχήμα (σχήμα 1) ο Λιοναράκης (2001) αποτυπώνει την αμφίδρομη, αλληλεπιδραστική και θεμελιώδη σχέση μεταξύ τριών βασικών παραγόντων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Διδάσκοντα, Διδασκόμενο, Διδακτικού Υλικού)

Σχήμα 1

Ωστόσο παρά τις σχέσεις αλληλεπίδρασης που είναι φανερές στο σχήμα πρέπει να τονιστεί ότι η εκπαιδευτική διεργασία ξεκινάει από τις μαθησιακές ανάγκες των εκπαιδευόμενων, από αυτό που χρειάζονται και που μπορούν να μάθουν. Οι εκπαιδευόμενοι είναι συνυπεύθυνοι και αρχιτέκτονες της ατομικής τους μαθησιακής πορείας και βρίσκονται πάντα στο επίκεντρο των διεργασιών μάθησης.

Σύμφωνα με τον Wedemeyer (1981, 1973 οπ. αναφ.στο Keegan, 2000) στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ανάγκη να δομηθεί ένα «ιδανικό» σύστημα διδασκαλίας –μάθησης που θα λειτουργεί σε κάθε τόπο, σε οποιονδήποτε χρόνο, για έναν διδασκόμενο με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία. Χαρακτηριστικά αυτού του συστήματος θα πρέπει να είναι:

- Ο καθορισμός του ρυθμού μάθησης από τον εκπαιδευόμενο ανάλογα τις συνθήκες και τις ανάγκες του.
- Η εξατομικευμένη μάθηση και η ελευθερία να επιλέξουν οι εκπαιδευόμενοι πιο πρόγραμμα θα ακολουθήσουν ανάμεσα σε αριθμό προσφερομένων προγραμμάτων
- Η δυνατότητα να έχει την ελευθερία ο εκπαιδευόμενος να επιλέξει το στόχο και τις δραστηριότητες του.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα και σημαντική προοπτική, η οποία όμως για να είναι αποτελεσματική και βιώσιμη, είναι απαραίτητο να σχεδιαστεί και να ενταχθεί σ'ένα ευρύτερο ολοκληρωμένο επιμορφωτικό σύστημα το οποίο, θα παρέχει τη δυνατότητα σε όλους τους εκπαιδευτικούς, χωρίς περιορισμούς, να παρακολουθούν και να συμμετέχουν ενεργά στις σύγχρονες επιστημονικές εξελίξεις του κλάδου τους.

Η οργάνωση της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης πρέπει να βασιστεί σ' ένα ολοκληρωμένο μακροχρόνιο σχεδιασμό στον οποίο, η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού θα έχει πρωτεύοντα ρόλο και θα πραγματοποιηθεί τηρώντας συγκεκριμένες ποιοτικές προδιαγραφές, ώστε να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των εκπαιδευτικών.

ΠΗΓΕΣ

Holmberg, B. (2002). Εκπαίδευση εξ αποστάσεως, Θεωρία και Πράξη, (Ρ. Παγίδα, Μεταφρ) Εκδόσεις Έλλη

Jarvis, D. H. (2004). Of mystery and mastery: Teaching the golden ratio and rectangle as design blueprint. *Journal of the Ontario Society for Education through Art*, 29 (1), 22-27.

Keegan D, (2000). *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Mena M. (1993), *New pedagogical Approaches to Improve Production of Materials in Distance Education*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://cade.athabasca.ca/vol18.3/10b_mena-english.html (3/4/2005)

Race, P. (1999). *Το εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Rowntree, D.. (1994). *Preparing Materials for Open, Distance and Flexible Learning*. London: kogan Page.

Βασάλα, Π., (2003) *Η Επικοινωνία των Σπουδαστών της Μεταπτυχιακής Θεματικής Ενότητας «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ.)*. Πρακτικά εισηγήσεων - 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Τόμ. Α',. Πάτρα: ΕΑΠ

Γκότοβος Α., Μαυρογώργος Γ., Παπακωνσταντίνου Π., (2000), «Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη», Gutenberg, Αθήνα.

Γρόλλιος, Γ., *Τα νέα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και οι κατευθύνσεις της κριτικής*, Εκπαιδευτική Κοινότητα, τεύχος 44, 1998

Λιοναράκης, 2004 Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. (σελ. 13-37). Πάτρα: ΕΑ

Λιοναράκης, Α. (2001). Ποιοτικές προσεγγίσεις στον σχεδιασμό στο σχεδιασμό και στην παραγωγή εξ αποστάσεως πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού, Στο Μακράκης (Επ.). *Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση και στην εκπαίδευση από απόσταση*, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή. Ρέθυμνο: Αστραπός.

Λιοναράκης, Α. (1999). Εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση: συγκλίνουσες ή αποκλίνουσες δυνάμεις;. Στο Α. Ανδρέου (Επιμ.), *Η ανοικτή και εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών* (σελ. 8 – 27). Αθήνα: Ομοσπονδία Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Ελλάδας (Ο.Ι.Ε.Λ.Ε.).

Λιοναράκης, Α. (2001), «Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού», στο *Απόψεις και προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως*, σ. 33-52, Προπομπός, Αθήνα

Μπάνου, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ζητήματα ορολογίας και μεθοδολογίας. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σελ. 53-77). Αθήνα: Προπομπός.

Μπουζάκης, Σ., Τζήκας, Χρ. & Ανθόπουλος, Κ. (2000). *Η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση των Δασκάλων – Διδασκαλισσών και των Νηπιαγωγών στο Νεοελληνικό Κράτος*. Αθήνα: Gutenberg.

Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Δαρδανός